

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

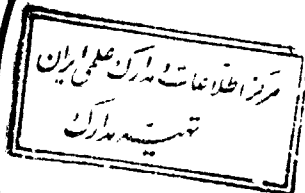
به نام آنکه جان را فکرت آموخت

۱۳۸۰ / ۵ / ۲۰

وزارت فرهنگ و آموزش عالی

دانشگاه علوم و فنون مازندران

پایان نامه

مقطع کارشناسی ارشد

رشته: مدیریت بازرگانی - گرایش مالی صنعتی

موضوع:

ظهور پول واحد اروپایی (یورو) و پیامدهای آن بر اقتصاد ایران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر محمد حسین میرسعیدی

استادان مشاور:

جناب آقای داوود مسکریان حقیقی

جناب آقای دکتر احمد جعفری صمیمی

دانشجو: حمید قاسم نژاد (۷۶۹۳۲۱۱۲)

012968

تابستان ۱۳۷۸

۳۹۲۹۸

تقدیم به :

شهیدان گلگون کفن استان مازندران

تقدیم به :

آنانکه اهل یافتن اند نه اهل بافتن و آنانکه متواضعانه
معرّفند حقیقتی را یافته اند نه حقیقت را.

تقدیم به :

همسر مهربانم مریم و فرزندان عزیزم سارا ، علی و کوشا
که با صبر و تحمل این دوران ، امکان ادامه تحصیل را برایم
فراهم ساختند.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از اساتید ارجمند جناب آقای دکتر محمد حسین میرسعیدی ، جناب آقای دکتر احمد جعفری صمیمی و جناب آقای داوود مسکریان حقیقی که اینجانب را در امر تحقیق و تدوین این پایان نامه صمیمانه هدایت و راهنمایی فرمودند تشکر و قدردانی نموده و مراتب سپاسگزاری خود را از تمامی بزرگواران معاونین محترم وزارتین نفت ، بازرگانی ، صنایع ، اقتصاد و دارائی ، مرکز توسعه صادرات ، مدیران بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ، بانک توسعه صادرات ، ملی ، صادرات ، تجارت ، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران ، بنیاد مستضعفان و جانبازان ، مرکز تحقیقات انرژی ، مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی و ... که با قبول انجام مصاحبه و مشاوره و رایزنی علمی ، ارسال پرسشنامه ، آمار ، مقاله ، تحلیل و خبر در شکل گیری ، تکامل و هرچه غنی تر شدن آن اینجانب را یاری رساندند اعلام مینمایم.

جا دارد کمال تشکر و امتنان خویش را از جناب آقای مهندس سید جعفر مهدی زاده ، مدیر محترم تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم و فنون مازندران که در ساماندهی و برپایی اولین سمینار یورو و برگزاری آن در اسفند ماه سال ۱۳۷۷ در محل دانشگاه تلاش و مساعدت فرمودند و دوست عزیزم جناب مهندس آقائی که در چاپ و تکثیر این پایان نامه با اینجانب همکاری صمیمانه داشتند را نیز ابراز و در خاتمه از مدیران محترم بانکهای آلمانی درسدنر بانک ، کامرز بانک و بالاخص مرحوم آقای هایمس مدیر سابق دویچه بانک در تهران که بستر دوستانه و مطلوبی برای دسترسی اینجانب به اطلاعات و اخبار یورو و امکانات دفتر خویش فراهم ساختند قدردانی مینمایم.

چکیده فارسی

معرفی یورو به عنوان پول واحد اروپایی بی شک مهمترین تغییر در سیستم پولی بین المللی در آخرین لحظات قرن حاضر محسوب میشود. پس از پنجاه سال و اندی سلطه، سرکردگی و حکومت، دلار آمریکا، به عنوان ذخیره ارزش بی رقیب جهان، با رقیبی روبرو شده است. در خدمات مالی و سرمایه گذاری نیز یورو رویداد بزرگی بشمار میرود.

تمرکز تجارت خارجی کشور جمهوری اسلامی ایران با کشورهای عضو حوزه یورو و ژاپن همراه با عدم ارتباط تجاری با ایالات متحده آمریکا نقش حائز اهمیتی به پول واحد اروپا وین در مبادلات ارزی کشورمان، ذخایر، بدهیهای ارزی و ... خواهد بخشید. کشمکش بین این سه ارز عمده کلیدی در صحنه رقابتها یا توافقات بین المللی اثرات بسیار مهمی بر اقتصاد، مدیریت ارزی و سیاستهای بازرگانی خارجی کشور ما برجای خواهد گذاشت. دلار آمریکا مهمترین ارز درآمدی کشور ما حاصل از صدور نفت خام، گاز و حتی کالاهای غیر نفتی به حساب می آید در حالی که یورو وین پرکارترین ارز تجارت خارجی در کشور ما هستند. از سوی دیگر در پی گسترش روابط سیاسی فیمابین ایران و کشورهای اتحادیه اروپا تغییرات راهبردی که پول جدید در دنیا و رقابتها جهانی پدید خواهد آورد ما را با چالشهایی نو در دهه سوم پیروزی انقلاب اسلامی روبرو خواهد ساخت.

این تحقیق در پی درک نکات کلیدی و مهمی است که احتمالاً ظهور پول واحد اروپایی یورو بر اقتصاد ایران برجای خواهد داشت. تجارت خارجی را محور مطالعه و بررسی خود قرار داده و از این طریق به ارزیابی و تجزیه و تحلیل موقعیت صادرات و واردات به اروپا، ارزهای مبادله شده در این چارچوب، سهم ارزهای اروپایی در دیون خارجی، اثرات آن بر سرمایه گذاری خارجی، تغییر و تحولات احتمالی بر بورس اوراق بهادار تهران، نظام بانک و بانکداری کشور، قیمتگذاری نفت، پیامدهای آن بر رژیم ارزی

کشور، پرتغوی ارزی، لزوم بازنگری سیاستها در خصوص تعیین نرخ برابری ریال و تثبیت آن به دلار و ... پرداخته است.

تحقیق حاضر اولین تحقیق انجام شده در ایران در این سطح میباشد. مطالعه مقالات منتشر شده در مورد یورو سراسر مملو از سناریوهای خوب، سناریوهای بد، نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت و تهدید است. نکته مهم اینست که ما بتوانیم از طریق هماهنگی که بین سیاست گذاران و کارشناسان وزارت امور خارجه، وزارت امور اقتصادی و دارایی و وزارت بازرگانی و بانک مرکزی کشورمان پدید می آوریم از آن به عنوان یک فرصت برای ایجاد تعادل و توازن در ساختارهای کلان اقتصادی و حضور کشورمان در صحنه های مهم مالی بین الملل بهره گیریم.

یورو این فرصت را به ما میدهد که با توجه به خط استراتژیک سیاسی که در ارتقاء سطح روابط با اروپا در پیش گرفته ایم از این موقعیت بهره برداری نموده و این تحقیق سرفصلهای مهم جهت دستیابی به این هدف را با تأکید بر مسائل اقتصادی مورد مطالعه قرار داده است.

Abstract

The introduction of euro as the European single currency is the most important change in international monetary system in this last decade of 20th century. After more than fifty years, the U.S. Dollar as the main key reserve currency of the world has faced with a competitor. It is a big event in the finance and investment sector as well.

The high level of trades between Iran, the countries of euro zone and Japan along with disconnecting of trade relations with United States of America give much more influence to European Single Currency and Japanese Yen in our country's currency and foreign debt. The competitions and agreements between these three world key currency will effect our currency regim and commercial policies in long term.

For the time being the U.S. Dollar is the main currency that we obtain from the export of oil and non-oil products while the invoicing of most part of our import are based on euro and Yen. On the other hand following to the expansion of Iran and Europe political relations, strategic world changes and growing globalization of markets, we will be faced with new challenges at the beginning of third decade of our Islamic Revolution.

This research is looking for finding and understanding the vital and critical implications of European Monetary Union for Iran's economy. The structure of Iran and EU foreing trades is the foundation of this research. The currencies received and paid, the share of European currencies in our

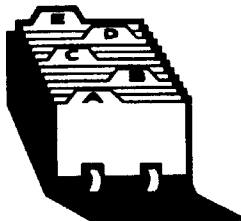

foreign debt, its affect on our foreign assets and investments , the possible changes on Tehran's stock exchange, banking , oil pricing , currency mechanisms , currency portfolio , the necessity of restudying relative policies in regard with Iranian Rial exchange rate, reconsideration about our currency system , Dollar peg , managed float - US \$ or stability against currency basket including euro , are the study fields of present reseach study.

For Iran this is the first research of this type about said subject . The published materials concerning euro are consisting of both positive and negative senarios, strenghts and weaknesses , opportunities and threats. However the most important point is making necessary coordinations between our policy makers and experts in ministries of Foreign Affairs , Finance and Economic , Commerce and Central Bank of Iran as well as for taking the euro advantages. It may cause to adopt our macro-economic structure for entering our country to stability , growth and finally global markets.

Beside this point , that there are some strategic political threats for us on expanding trade and financial relations exclusively oriented just toward EU countries; However the euro with unified European market grant us some advantages of opportunities as well. This research defines key factors in the eventual importance of the euro with influence on economic concepts.

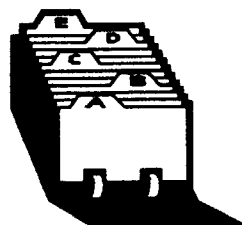
H. Ghassemnejad.

فهرست مطالب

فصل اول : طرح تحقیق (کلیات)

صفحه	عنوان	ردیف
۲	مقدمه	۱-۱
۴	بیان مسئله (تعریف موضوع تحقیق / مسئله اصلی تحقیق)	۱-۲
۷	تاریخچه / سابقه موضوع (مسئله) تحقیق / پیشینه تحقیق	۱-۳
۹	اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق	۱-۴
۱۲	اهداف تحقیق	۱-۵
۱۳	چارچوب نظری تحقیق	۱-۶
۱۵	مدل تحلیلی تحقیق	۱-۷
۱۵	فرضیه‌های تحقیق	۱-۸
۱۷	روش تحقیق	۱-۹
۱۹	قلمرو زمانی تحقیق	۱-۱۰
۲۰	روشهای آماری و تجزیه و تحلیل داده‌ها	۱-۱۱
۲۱	ابزارهای گردآوری اطلاعات و روایی داده‌ها	۱-۱۲
۲۲	محدودیت‌های تحقیق	۱-۱۳
۲۴	شرح واژه‌ها و اصطلاحات بکار رفته در تحقیق	۱-۱۴
۳۰	فهرست مصاحبه‌های انجام شده با کارشناسان در خصوص یورو و پیامدهای آن	۱-۱۵

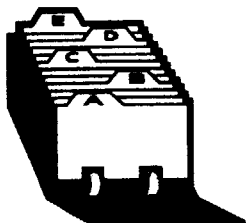

فصل دوم : مروری بر ادبیات موضوع

صفحه	عنوان	ردیف
۳۳	مقدمه فصل دوم	۲-۱
۳۴	مرور تحقیقات انجام شده قبلی در ایران در خصوص یورو و جایگاه تحقیق حاضر	۲-۲
۳۹	آشنایی کلی با شاخصهای عمده تجاری کشور در حال حاضر و افق ۱۴۰۰	۲-۳
۴۲	اشاره‌ای کوتاه به وضعیت تجارت جهان و جایگاه ایران	۲-۴
۴۳	سیر تحولات ارزی در ایران و نقش آن در ایجاد ثبات در عرصه کلان اقتصاد	۲-۵
۵۲	سیاستهای ارزی ایران در سالهای پس از انقلاب (۵۸-۵۷)	۲-۶
۵۵	نگاهی گذرا بر تاریخچه پول	۲-۷
۵۷	عهدنامه برتون وودز و تشکیل صندوق بین المللی پول (IMF)	۲-۸
۶۲	معرفی بانک جهانی (WorldBank)	۲-۹
۶۲	آشنایی با سازمان همکاریهای اقتصادی و توسعه (OECD)	۲-۱۰
۶۵	تعریف ارز	۲-۱۱
۶۵	بازار ارز خارجی	۲-۱۲
۶۵	عرضه و تقاضای ارز	۲-۱۳
۶۶	کشش عرضه و تقاضای ارز	۲-۱۴
۶۷	نرخ ارز و نرخ رسمی آن	۲-۱۵
۶۸	نرخ واقعی ارز (نرخ حقیقی) و روش محاسبه آن	۲-۱۶
۷۰	تفاوت نرخ خرید و فروش ارز	۲-۱۷
۷۰	نرخهای متقاطع و همبستگی بین نرخها	۲-۱۸
۷۱	تغییر نرخ ارز	۲-۱۹
۷۲	سیاست نرخگذاری	۲-۲۰
۷۵	سیاست نظارت ارزی	۲-۲۱
۷۶	مزایای سیستم نرخ ارز شناور	۲-۲۲
۷۶	معایب سیستم نرخ ارز شناور	۲-۲۳
۷۷	حساب ارزی اداره خارجه بانکها	۲-۲۴
۷۷	عدم تعادل جریان ورودی و خروجی	۲-۲۵

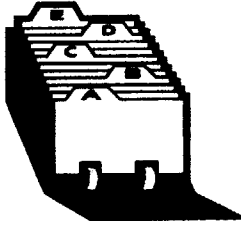

۷۸	رابطه نرخ سود بانکی و بازار ارز	۲-۲۶
۷۹	سفته بازی ارزی	۲-۲۷
۷۹	سوداگری ارزی (آربیتراژ)	۲-۲۸
۸۰	مکانیزم سوداگری ارزی	۲-۲۹
۸۱	بازار معاملات وعده‌دار	۲-۳۰
۸۳	جانشینی پول	۲-۳۱
۸۳	قواعد بازی در پایه طلا	۲-۳۲
۸۶	سیاست نظارت بازرگانی	۲-۳۳
۸۶	تراز پرداختها	۲-۳۴
۸۷	اصول حسابداری تراز پرداختها	۲-۳۵
۸۸	حساب جاری	۲-۳۶
۸۸	حساب سرمایه	۲-۳۷
۸۹	حساب ذخایر رسمی (دارائیهای خارجی)	۲-۳۸
۹۰	نظریه برابری قدرت خرید	۲-۳۹
۹۱	تولید خالص و ناخالص داخلی	۲-۴۰
۹۲	تولید ناخالص ملی	۲-۴۱
۹۳	هزینه ناخالص ملی	۲-۴۲
۹۳	تشکیل سرمایه ثابت و کالای سرمایه‌ای	۲-۴۳
۹۳	عرضه و تقاضای کل	۲-۴۴
۹۴	آثار گرانی نرخ پول، نتیجه و درمان	۲-۴۵
۹۵	پیامدهای عدم تصحیح نرخ برابری ریال در طی دوره ۵۶-۵۷	۲-۴۶

فصل سوم : تفسیر اتحادیه پولی و اقتصادی اروپا (EMU)

صفحه	عنوان	ردیف
۹۸	مقدمه فصل سوم	۳-۱
۹۹	نگاهی گذرا به تاریخچه تشکیل اتحادیه اروپا و ظهور پول واحد	۳-۲
۱۰۴	یک ارز واحد اروپایی ، چرا ؟	۳-۳
۱۰۵	فوائد اقتصادی ارز واحد چه خواهد بود؟	۳-۴
۱۰۶	مراحل شکل گیری اتحادیه پولی اروپا (EMU)	۳-۵
۱۰۷	مراحل انتقال به پول واحد اروپایی (یورو)	۳-۶
۱۰۸	اصطلاح واحد پول ملی ، زمان و روش تبدیل	۳-۷
۱۰۹	مراحل انتخاب کشورهای عضو یورو و نرخ مبادله ارز کشورهای منتخب	۳-۸
۱۱۰	نقش واحد ارز اروپایی (اگو) ، در انتقال به یورو	۳-۹
۱۱۳	کشورهایی که یورو را معرفی نموده‌اند ، موج اول و شرایط همکاری	۳-۱۰
۱۱۵	نحوه اداره بانک مرکزی اروپا - ECB	۳-۱۱
۱۱۷	یورو تا چه اندازه قوی خواهد بود؟	۳-۱۲
۱۱۸	آیا یورو یک ارز کلیدی خواهد بود؟	۳-۱۳
۱۱۹	آیا یورو به ارز معاملات بین‌الملل مبدل خواهد شد؟	۳-۱۴
۱۲۲	یورو به عنوان ارز ذخیره تا چه اندازه اهمیت پیدا خواهد کرد؟	۳-۱۵
۱۲۴	آیا یورو به عنوان ارز سرمایه‌گذاری معرفی خواهد شد؟	۳-۱۶
۱۳۰	آیا یورو به عنوان یک ارز لنگر ظاهر خواهد شد؟	۳-۱۷
۱۳۰	موقعیت اروپا در اقتصاد جهانی	۳-۱۸
۱۳۲	مصوبه اطاق بازرگانی بین‌الملل در مورد یورو	۳-۱۹
۱۳۳	آثار رواج یورو بر موارد مشمول مقررات اطاق بازرگانی بین‌المللی	۳-۲۰
۱۳۶	مسائل سیاسی در حوزه عمل دلار و یورو	۳-۲۱
۱۳۷	بررسی وضعیت یورو از بدو تولد تا کنون	۳-۲۲
۱۳۹	آینده یورو	۳-۲۳

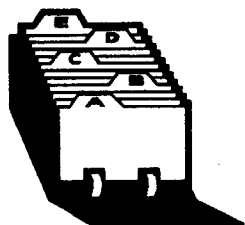

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل آنها

ردیف	عنوان	صفحه
۴-۱	مقدمه فصل چهارم	۱۴۴
۴-۲	حجم تجارت خارجی ایران، سهم اروپا و اثرات آن بر سیاستهای بازرگانی کشور	۱۴۵
۴-۳	بررسی نوع ارز حاکم بر تجارت خارجی شرکتهای صنعتی ایران	۱۵۱
۴-۴	پیامدهای یورو بر تجارت خارجی ایران و نتیجه گیری	۱۵۸
۴-۵	ظهور پول واحد اروپایی 'یورو' و نقش اتحادیه اروپا در بازارهای نفتی	۱۶۱
۴-۶	پیامدهای یورو بر صنعت نفت، تولید و مصرف نفت خام جهان و سهم اوپک	۱۶۶
۴-۷	توزیع جغرافیایی صادرات نفت خام ایران و سهم اروپا	۱۷۲
۴-۸	ارز دریافتی حاصل از صادرات نفت و گاز ایران و تحلیل آن بر نوسانات ارزی کشور	۱۷۴
۴-۹	دلایل موافق در خصوص ادامه قیمت گذاری نفت به دلار آمریکا	۱۷۸
۴-۱۰	بررسی اثرات انتخاب فرضی واحد پول اروپا (ECU) بر درآمدهای نفتی طی ۳ سال اخیر	۱۷۹
۴-۱۱	بررسی امکان قیمت گذاری نفت به یورو در آینده، نتیجه گیری	۱۸۲
۴-۱۲	یورو، منابع نفت و گاز دریای خزر و نقش اروپا	۱۸۷
۴-۱۳	اثرات یورو بر صادرات غیر نفتی ایران	۱۹۲
۴-۱۴	یورو، صادرات غیر نفتی ایران، سهم بازار اروپا و ترکیب ارزشهای دریافتی	۱۹۸
۴-۱۵	گسترش اتحادیه اروپا، گسترش بازار صدور محصولات ایرانی	۲۰۷
۴-۱۶	یورو، حذف موانع، رشد اقتصادی و اشتغال در اتحادیه اروپا و اثرات آن بر صدور کالاهای غیر نفتی ایران	۲۰۹
۴-۱۷	یورو، تحولات ساختاری در بازار، قیمت و شرکتها - لزوم آمادگی صادر کنندگان ایرانی	۲۱۳
۴-۱۸	یورو، سرمایه گذاری خارجی در ایران و نقش اتحادیه اروپا	۲۱۶
۴-۱۹	یورو، اتحادیه بازار سرمایه، دیدگاهی مثبت	۲۲۱
۴-۲۰	موقعیت انحصاری بلوک یورو، سرمایه گذاری خارجی و پیامدهای آن	۲۲۸
۴-۲۱	یورو، سرمایه گذاری خارجی در ایران - نتیجه گیری	۲۳۳
۴-۲۲	تأثیرات یورو بر دیون خارجی ایران	۲۳۸
۴-۲۳	مقایسه ارز حاکم بر دیون خارجی ایران با نسبتهای بین المللی	۲۴۶
۴-۲۴	تأثیر یورو بر دیون خارجی ایران - نتیجه گیری	۲۴۹

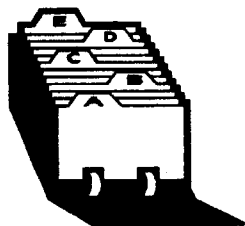

۲۵۱	احتمال پیوند دلار با سایر ارزهای کلیدی ، تغییر ذخایر و دیگر ساختارها	۴-۲۵
۲۵۴	آیا در اروپا همه چیز برای اتحاد اروپا آماده است؟	۴-۲۶
۲۵۸	چه خطراتی متوجه حفظ ارزش ذخایر ارزی است؟	۴-۲۷
۲۶۲	یورو و تأثیر آن بر نحوه مدیریت ذخایر ارزی ایران	۴-۲۸
۲۶۷	جایگاه جهانی بورس تهران ، یورو و تحولات آتی	۴-۲۹
۲۷۳	تأثیرات یورو بر بورس اوراق بهادار تهران - نتیجه گیری	۴-۳۰
۲۷۵	یورو ، طرح تشکیل اطاق پایاپای اکو و انتقال تجارب	۴-۳۱
۲۷۹	یورو ، موقعیت بانک و بانکداری در ایران ، تحولات آتی	۴-۳۲
۲۸۶	یورو ، توسعه رقابتهای اقتصادی و لغو تحریم کشورهای از سوی آمریکا	۴-۳۳
۲۹۱	نقش یورو در ادغام شرکتها و اثرات آن بر اقتصاد ایران	۴-۳۴
۲۹۴	یورو فرصتی برای بازنگاری سیستم تبادل ارزی ایران	۴-۳۵
۳۰۲	انتخاب یورو به عنوان لنگر نرخ ارز در ایران	۴-۳۶
۳۰۴	یورو ، جایگاه آتی ایالات متحده و اروپا در WTO و پیامدهای آن بر اقتصاد ایران	۴-۳۷
۳۱۱	مدیریت بر سیستم مالی به رهبری چه کسی است ، هماهنگی بین دلار ، یورو و موضع ایران	۴-۳۸
۳۲۰	پیش‌بینیها در مورد وضعیت دلار پس از ظهور یورو ، موضع گیری ایران در آینده	۴-۳۹

کتاب فصل پنجم : ارائه چند پیشنهاد و نتیجه گیری

۳۲۶	ارائه چند پیشنهاد برای تحقیقات آتی در باره 'یورو' ، مسائل ارزی و تجارت خارجی	۵-۱
۳۲۸	نتیجه گیری	۵-۲

کتاب ضمیمه : کتابشناسی

۳۳۸	کتاب شناسی فارسی	
۳۴۵	کتاب شناسی انگلیسی	

فصل اول:

طرح تحقیق (کلیات)